

Stuttgart City Library

ห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองชตุท์การ์ท

เลอชาติ ธรรมธีรเสกียร

บทคัดย่อ

เมืองชตุท์การ์ท เมืองหลวงของรัฐบาเดิน-เวือร์ทเทมแบร์ก (Baden-Württemberg) ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมหนักขนาดใหญ่ ในปี 2009 ได้สร้างห้องสมุดประชาชนประจำเมืองไว้ใกล้สถานีรถไฟ เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ผู้ออกแบบคือ Eun Young Yi สถาปนิกชาวเกาหลี จุดเด่นของห้องสมุดคือการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรมที่ทำให้ผู้พบเห็น “ตกตะลึง” และมีระบบอัตโนมัติครบวงจร อาทิ ระบบรับคืนหนังสือตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมระบบสายพานทางวิ่งจากกล่องรับคืนหนังสือไปยังยังทุกชั้นของอาคาร ซึ่งเมื่อมีการคืนหนังสือเกิดขึ้น ระบบก็จะคัดแยกหนังสือโดยอัตโนมัติแล้วพาหนังสือไปไว้ยังชั้นที่หนังสือควรอยู่เพื่อรอการจัดเรียงหนังสือชั้นต่อไป การบอกทางมีระบบป้ายบอกทางดิจิทัลที่ออกแบบไว้อย่างดีทำหน้าที่เป็นไดเรกทอรีแสดงผังพื้นที่ และยังแจ้งกิจกรรมที่มีอยู่ในห้องสมุดด้วยการแสดงภาพในห้องสมุดใช้ทีวีฝังติดผนังในลักษณะกรอบรูปดิจิทัล “Spektrum” อุปกรณ์อำนวยความสะดวกเป็นแบบ Self Service เช่นเครื่องยืมคืนหนังสือและสื่อต่างๆ อัตโนมัติ สเตชันสำหรับถ่ายเอกสารและสแกนหนังสือด้วยตัวเอง คิดค่าบริการผ่านบัตรสมาชิก การยืมอุปกรณ์ที่เก็บไว้ในประตูกระจกทำได้ด้วยการแตะบัตรสมาชิกเพื่อให้ประตูนั้นเปิดออก เป็นต้น

Stuttgart City Library

Lerchart Thamtheerasathian

Stuttgart is the capital of the state of Baden-Württemberg in southern Germany, well known to the world as a heavy industry city. In 2009, the new city library designed by Eun Young Yi, a Korean architect, was built near the train station which is convenient for transportation. The reputation of Stuttgart City Library is the stunning architectural design, equipped with fully automated systems, for example, a 24-hour circulation system with a conveyor belt running from a book drop box to each floor of the building. When a book is returned, a book sorter system will work automatically and bring the book back to its shelf for locating. A well-designed digital directory signage is used for providing direction and information of activities held in the library. The Spektrum built-in TV is installed on the wall as a photo frame to display pictures in the library. The self-service library automated systems are used for each section, for example, circulation, media, automated station for photocopying and book scanning. The service fees will be charged through a member card. One interesting service is an automated touch system for unlocking the door of a glass cabinet and burrowing library materials inside.

Stuttgart City Library ห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองชตุทท์การ์ท

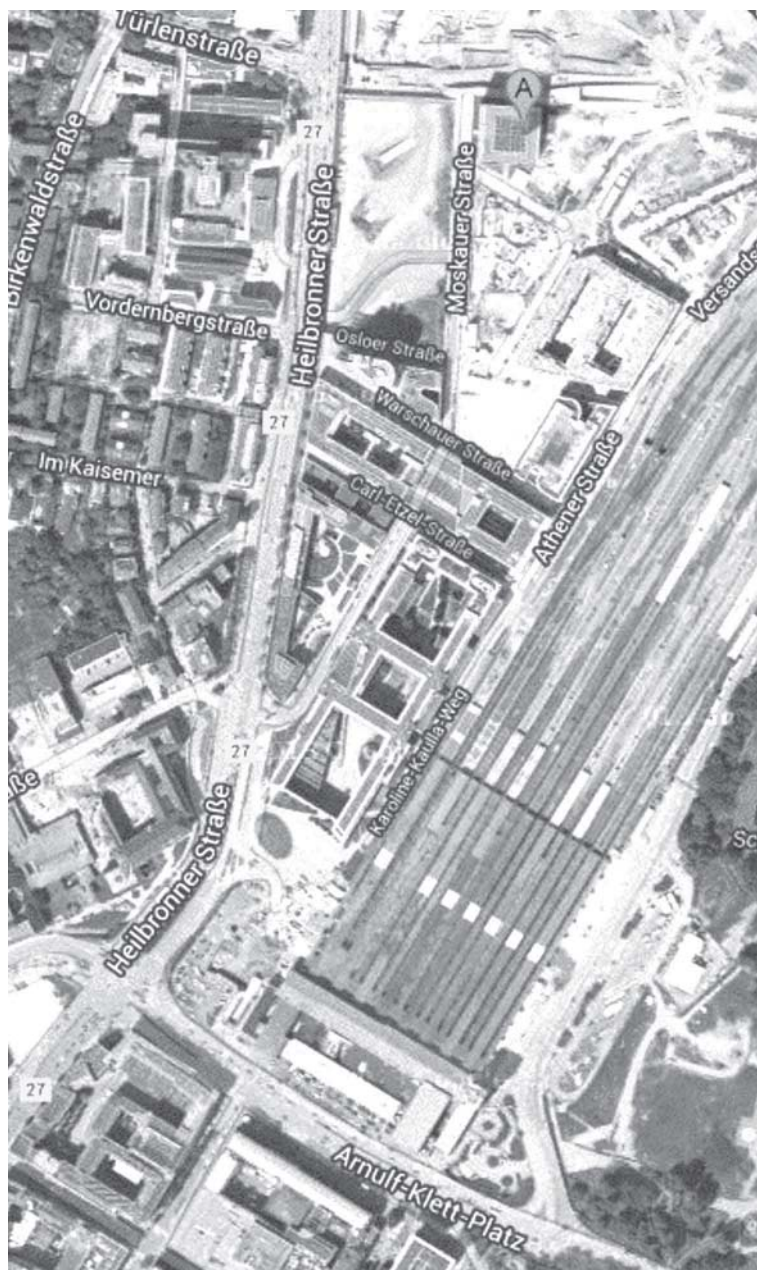
เลอชาติ ธรรมธีรเสกีย*

เราอาจจะเคยผ่านตากับภาพ “รูปม้าที่กำลังคึกคะนองบนพื้นสีเหลือง” ในที่ไหนสักแห่ง ซึ่งถ้าคุณเป็นคนที่สนใจเกี่ยวกับรถยนต์ อาจจะตอบได้ทันทีว่าเป็นสัญลักษณ์รูปม้าแบบเดียวกันกับที่อยู่บนโลโก้ของรถหรูชื่อดังอย่าง Porsche แท้จริงแล้วนี่คือตราสัญลักษณ์ประจำเมืองชตุทท์การ์ท เมืองหลวงของรัฐบาเดิน-เวือร์ทเทมแบร์ก (Baden-Württemberg) ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และไม่ใช่เฉพาะ Porsche เท่านั้น ที่นี่ยังเป็นบ้านเกิดของรถยนต์อีกหลายต่อหลายยี่ห้อ รวมไปถึง Mercedes-Benz บริษัทที่สร้างความมั่งคั่งยิ่งใหญ่ให้กับเมืองนี้จนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

ชตุทท์การ์ท แสดงให้โลกได้เห็นตลอดมาถึงการเป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมหนักขนาดใหญ่ จนกระทั่งช่วงทศวรรษ 1980 รัฐบาลท้องถิ่นได้ริเริ่มปรับภาพลักษณ์ของเมือง โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีจาก บริษัทรถไฟแห่งเยอรมนี (Deutsche Bahn AG) วางแผนสร้างศูนย์กลางของเมืองแห่งใหม่ ภายใต้โครงการ Stuttgart 21 วิสัยทัศน์ที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ การวางห้องสมุด ประชาชนประจำเมืองให้เป็นจุดศูนย์กลางในการปฏิวัติครั้งใหญ่นี้ โดยมองเห็นความสำคัญ และเข้าใจเป็นอย่างดีว่าห้องสมุดในยุคดิจิทัลสมัยใหม่นั้น ไม่สามารถเป็นแค่เพียงที่อ่านหนังสืออีกต่อไป ในอนาคตบริเวณโดยรอบนี้ จะกลายเป็นพื้นที่เมืองแห่งใหม่ ที่ผสมผสานวัฒนธรรมเมือง การทำงาน การใช้ชีวิต การพักผ่อน การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการส่งเสริมภูมิปัญญาของเมือง ห้องสมุดประชาชนจึงถือเป็นสิ่งก่อสร้างลำดับแรกๆ ของโครงการ ทั้งยังเป็นหลักตั้งต้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งได้วางศิลาฤกษ์และเริ่มต้นดำเนินการก่อสร้างในปี 2009 และถือว่าศิลาฤกษ์ เป็นหนังสือเล่มแรกของห้องสมุด ที่รวบรวมบทความและรูปภาพกว่า 600 เรื่องช่วยกันเขียนโดยชาวเมืองชตุทท์การ์ท อาคารนี้ใช้เวลาก่อสร้างเพียง 3 ปีแล้วจึงเปิดให้บริการครั้งแรกในปี 2011 แต่ทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่าใช้เวลาในการวางแผนที่ยาวนานกว่า 20 ปีเลยทีเดียว

* ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้, ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC)

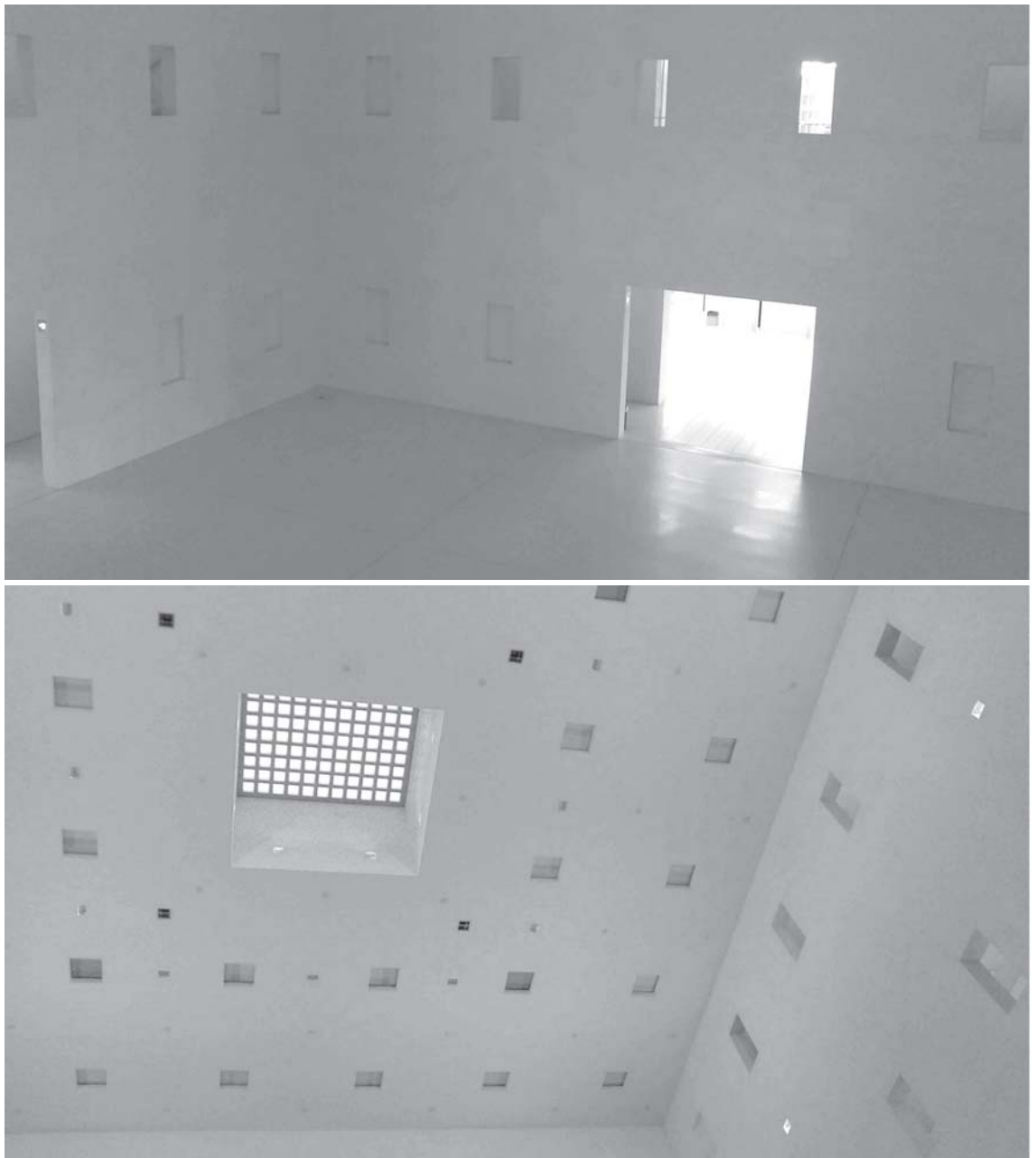
© 2013 Google, GeoBasis-DE/BKG (_2009), AeroWest, DigitalGlobe, GeoBasis-DE/BKG, GeoContent, Landeshauptstadt Stuttgart

ห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองชตุทท์การ์ทนี้ ตั้งอยู่บริเวณ Mail_nder Platz ใน European Quarter หากพิจารณาเรื่องที่ตั้งและการเดินทางจัดว่าอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางสะดวกมากเพราะอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟ Stadtbahn สาย U12 และห่างจาก Hauptbahnhof หรือสถานีรถไฟหลักประจำเมืองเพียงแค่มไม่กี่

ร้อยเมตรเท่านั้น ในยุโรปเรามักจะได้เห็นการขยายตัวของเมือง ไปตามระบบการขนส่งทางราง และสถานีรถไฟหลักมักจะกลายเป็นศูนย์กลางหลักที่สำคัญของเมือง สถาปัตยกรรมของห้องสมุดประชาชนนี้นั้นจึงตั้งใจที่จะให้มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ที่จะไม่ล้าสมัยไปตามกาลเวลา Eun Young Yi สถาปนิกชาวเกาหลี ซึ่งมีบริษัทออกแบบอยู่ที่เยอรมนี เป็นผู้ชนะการคัดเลือกรับหน้าที่ให้เป็นผู้ออกแบบห้องสมุดแห่งนี้ และได้นำเสนอแนวคิดที่ตอบโจทย์ของคณะกรรมการ โดยใช้สถาปัตยกรรมรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ที่ดูเรียบง่าย สามารถเข้าสู่ตัวตึกได้จากทุกทิศทาง สะท้อนความเป็น “หัวใจ” สำคัญของพื้นที่ผังรอบนอกทั้งหมดเลือกใช้วัสดุ อิฐแก้วโปร่งแสง ซึ่งมีการใส่ลูกเล่นซ่อนไฟ LED ไว้ เพื่อให้ตัวตึกเรืองแสงแสดงสีสันในยามค่ำคืน และยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ เพื่อสร้างความตื่นตาตื่นใจแก่ผู้พบเห็น

หลักสำคัญในการออกแบบของ Eun Young Yi ที่ได้รับโจทย์มาคือต้อง “อ่านง่าย” เราจึงได้เห็นการใช้สีขาวย เทา ฟ้า ที่ราบเรียบ เพื่อง่ายต่อการเข้าใจ และไม่ว่าจะใส่วัตถุจัดแสดงอะไรลงไปในพื้นที่สิ่งนั้นๆ ก็จะไม่ดูเด่นสะดุดตาขึ้นมาในทันที นอกจากอาคารนี้จะเป็นหัวใจของพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้ว และอาจไม่ผิดนักถ้าจะบอกว่าที่นี่มี “หัวใจ” อยู่ด้านในจริงๆ ห้องโถงขนาดใหญ่ที่มองเห็นจากทุกมุมเมื่อเดินเข้ามาจะมีชื่อว่า “Heart” ซึ่งมีลักษณะ โถง สบ เงียบ มีแสงอ่อนๆ ที่ทอดมาจากด้านบน ภายในไม่มีอะไรเลย ผู้ออกแบบตั้งใจที่จะไม่ใส่ฟังก์ชันอะไรเข้าไป เพียงเพื่อต้องการสื่อแนวคิดเชิงปรัชญา เชื่อเชิญทุกคนที่เข้ามา หลุดจากความสับสนวุ่นวายภายนอก เปิดใจพร้อมกับการเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ไปพร้อมกัน

นอกจากความสวยงามทางสถาปัตยกรรมภายนอกแล้ว ทันทีที่เราได้ก้าวเข้าไปในห้องสมุดแห่งนี้ เราจะรู้สึกถึงความไฮเทคทันสมัยสมกับเป็นประเทศเจ้าแห่งเทคโนโลยีและเครื่องกลอุตสาหกรรม สิ่งที่น่าสนใจในประตูทางเข้าหลักคือ ช่องที่ใช้สำหรับการคืนหนังสือ 24 ชั่วโมง แต่เมื่อเข้ามาด้านใน เราจะได้เห็นกลไกระบบการทำงานทั้งหมดของการคืนหนังสือซึ่งเป็นไปโดยอัตโนมัติอย่างแท้จริง ผ่านผนังกระจก โดยที่ห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองซดุดท์การ์ทได้ติดตั้งระบบสายพานทางวิ่งของกล่องรับคืนหนังสือไปถึงยังทุกชั้นของอาคาร ซึ่งเมื่อมีการคืนหนังสือเกิดขึ้น ระบบก็จะคัดแยกหนังสือโดย

อัตโนมัติแล้วพาหนังสือกลับไปไว้ยังชั้นที่หนังสือควรจะอยู่เพื่อรอการจัดเรียงหนังสือชั้นชั้นต่อไป และเมื่อเปิดให้ผู้ใช้ได้ชมกลไกการทำงานอันน่าทึ่งของเครื่องจักรกลอัตโนมัติ สิ่งนี้สร้างความเพลิดเพลินประทับใจให้ผู้มาเยือนได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

และถ้าคุณมาที่นี่เป็นครั้งแรกก็ไม่ต้องกลัวที่จะหลงทาง หรือไปไหนไม่ถูก เพราะระบบป้ายบอกทางดิจิทัลของที่นี่ได้ถูกออกแบบไว้อย่างดี สามารถทำหน้าที่เป็นไดเรกทอรีแสดงผังพื้นที่ รวมถึงสถานที่ในการจัดเก็บ หมวดหมู่หนังสือในแต่ละคอลเล็กชัน และยังสามารถบอกถึงกิจกรรมที่มีอยู่และกำลังจะเกิดขึ้นภายในห้องสมุดได้อีกด้วย นอกจากนี้ สิ่งที่เราสังเกตอย่างหนึ่งคือ ที่นี่ไม่มีการติดภาพเขียนใดๆ ไว้ที่ฝาผนัง ซึ่งเป็นหนึ่งในความตั้งใจของทีมออกแบบที่เลือกที่จะใช้ทีวีฝังติดผนังในลักษณะกรอบรูปดิจิทัล “Spektrum” เพื่อไว้จัดแสดงผลงานศิลปะ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และสร้างความประหลาดใจ ความบังเอิญให้ผู้ที่เข้ามาใช้ได้เห็นความน่าสนใจของคอลเล็กชันที่ห้องสมุดต้องการนำเสนอ

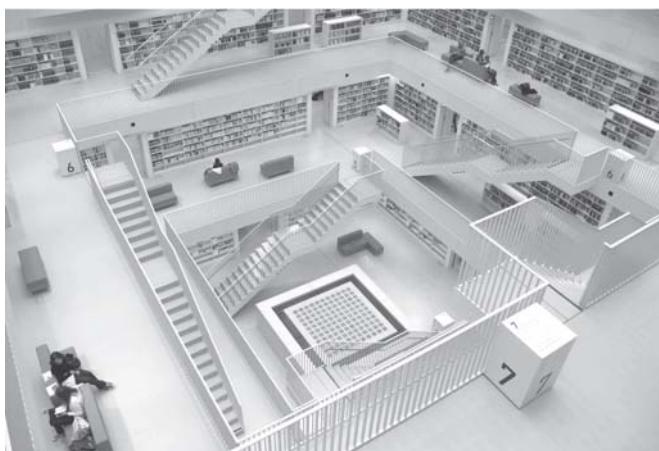
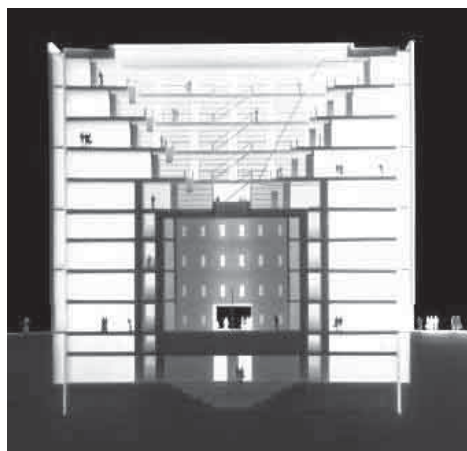

ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเยอรมนี ทุกคนต้องรู้จักที่จะจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยตัวเอง อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ห้องสมุดนี้เตรียมไว้ให้จะเป็นไปในลักษณะ Self Service แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องยืมคืนหนังสือและสื่อต่างๆ อัตโนมัติ สเตชันสำหรับถ่ายเอกสารและสแกนหนังสือด้วยตัวเองคิดค่าบริการผ่านบัตรสมาชิก และที่แตกต่างจากที่อื่นๆ ที่ได้เห็นๆ มาคือบัตรสมาชิกนี้สามารถใช้บริการยืมอุปกรณ์ในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้อีกด้วยโดยลักษณะของการให้บริการจะเป็นขั้นที่ใส่อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเล่นแผ่นดิสก์ประเภทต่างๆ คอมพิวเตอร์แลปทอป หูฟัง เป็นต้น ซึ่งแต่ละชั้นทั้งหมดถูกปิดไว้ด้วยประตูกระจก และเมื่อเราเอาบัตรไปแตะบริเวณจุดที่อ่านบัตร พร้อมทั้งเลือกที่จะยืมอุปกรณ์ใด ประตูกระจกของอุปกรณ์นั้นก็จะเปิดออกให้สามารถนำอุปกรณ์ชิ้นนั้นไปใช้ได้และเมื่อใช้เสร็จแล้วก็นำกลับมาเก็บคืนเข้าที่ ซึ่งดูเป็นระบบระเบียบเรียบร้อย และลดคนให้ทำเพียงหน้าที่สื่อสารกับคนอย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างห้องสมุดประชาชนนั้นมีความแตกต่างจากห้องสมุดเฉพาะอย่างชัดเจน โดยที่ห้องสมุดเฉพาะนั้นเรารู้ว่าใครคือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายและสามารถตอบสนองพวกเขาได้ด้วยความต้องการเฉพาะเรื่อง แต่สำหรับห้องสมุดประชาชนนอกจากที่จะต้องตอบสนองต่อความสนใจอันแตกต่างหลากหลายของคนแล้วยังต้องสะท้อนความเป็นเมืองอีกด้วย ซึ่งห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองซตุทท์การ์ทแห่งนี้แสดงให้เห็นด้วยการจัดกลุ่มคอลเล็คชันพิเศษในแต่ละชั้น เช่น ให้พื้นที่ชั้นหนึ่งของอาคารทั้งหมดเป็นเรื่องดนตรี

อันมาจากวลีที่ว่า “ชุดทห้การทเป็นภูมิภาคแห่งเสียงดนตรี” ซึ่งห้องสมุดได้รวบรวมสื่อทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องและสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาด้านดนตรีไว้อย่างพร้อมสรรพ ชั้นถัดมาเป็นชั้นที่จะปลูกฝังต้นกล้าแห่งการเรียนรู้ ชั้นสำหรับเด็กนี้ เราจะเห็นพ่อแม่ผู้ปกครองพาเด็กเล็กที่แม้ว่ายังไม่น่าที่จะสามารถอ่านเขียนใดๆ เข้ามาสัมผัสบรรยากาศที่เป็นกันเองของห้องสมุด และที่นี่ก็มีการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กเป็นประจำ สร้างความสนุกสนานพร้อมทั้งสาระความรู้ไปพร้อมกันทั้งครอบครัว ชั้นถัดมาจะเป็นคอลเล็กชั่น ที่เกี่ยวกับเรื่องของการใช้ชีวิต โดยรวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิต ประชญา การศึกษาศาสนา กีฬาและสันทนาการ เป็นต้น ถัดมาอีกชั้นหนึ่งก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการสร้างความรู้ให้กับตัวเอง ซึ่งรวบรวมหนังสือและชุดองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ คณิตศาสตร์ และการศึกษาด้านสังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น

เมื่อเราขึ้นมาถึงชั้น 4 บันไดจะนำพาเรามาถึงห้องโถงใหญ่อีกครั้ง และเมื่อมองขึ้นไปโดยรอบ ภาพรวมของห้องสมุดที่เป็นสีขาวออฟไวท์ ชั้นหนังสือที่เป็นระเบียบเป็นกำแพงสูงขึ้นไปอีก 4 ชั้น และระแนงบันไดที่สร้างมิติที่เลื่อมกันตามองศาที่มอง เป็นภาพที่สามารถใช้คำว่า “ตกตะลึง” ได้ในทันที เป็นภาพที่ทำให้ห้องสมุดนี้เป็นอีกห้องสมุดหนึ่งที่ได้รับการพูดถึงในวงการออกแบบ แนวคิดในการกลับเอาชั้นหนังสือมาไว้ด้านในและพื้นที่นั่งอ่านไปไว้ด้านนอกโดยรอบนอกจากจะสร้างภาพชั้นหนังสือที่สวยงามแล้วยังทำให้ผู้ใช้บริการที่เข้ามาอ่านหนังสือหรือศึกษาเรื่องต่างๆ สามารถเห็นทัศนียภาพของเมืองโดยรอบ สอดคล้องกับโจทย์สำคัญตอนแรกของการออกแบบ ที่อยากให้อาคารเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมถึงการได้เห็นเมืองจากทุกมุมมอง งานออกแบบที่ให้เป็นประตูทางออกทุกช่องรอบอาคารทุกชั้น เป็นระเบียบรอบมองเมืองได้ชัดเจน ซึ่งเชื่อมความรู้สึกของใช้งานระหว่างเมืองกับห้องสมุด ห้องสมุดจึงกลายเป็นจุดหมายการเดินทางของนักท่องเที่ยวและช่างภาพได้อย่างไม่น่าแปลกใจ

อีกบริการหนึ่งที่น่าสนใจที่บริเวณชั้น 8 ซึ่งเป็นชั้นที่รวบรวมคอลเล็กชันที่เกี่ยวกับศิลปะรวมไปถึงดิจิทัลอาร์ตและผลงานจากเทศกาลภาพยนตร์อนิเมชันนานาชาติประจำปีซึ่งจัดที่ซดทูทท์การ์ทโดยชั้นนี้จะมีห้องพิเศษที่เรียกว่า “Graphotheque” ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงของเมืองไปจนถึงศิลปินรุ่นใหม่หลายพันชิ้นตั้งแต่ปี 1976 ให้สมาชิกสามารถยืมนำกลับไปแขวนที่บ้านได้ ยาวนานสูงสุดถึง 8 สัปดาห์ นับว่าเป็นบริการสร้างสรรค์ที่ลดช่องว่างในการเข้าถึงศิลปะของประชาชนได้อย่างดี

ความประทับใจที่มีต่อห้องสมุดนี้ไม่ได้เกิดจากภาพสถาปัตยกรรมที่ถูกออกแบบมาอย่างสวยงามหรือบริการสุดไฮเทคที่มีอยู่มากมาย แต่เป็นแนวคิดของความเป็นห้องสมุดประชาชนประจำเมือง ที่ทำหน้าที่ของตัวเองได้อย่างไม่มีที่ติ พยายามรวบรวมองค์ความรู้และบริบทที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของผู้คนในเมืองไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถทำให้ห้องสมุดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของเมืองต่อไปได้ ในขณะที่กำลังถูกท้าทายด้วยโลกของอินเทอร์เน็ตและความรู้ต่างๆ กำลังถูกเปลี่ยนเป็นดิจิทัล

